

Купіна І. О.

кандидат філологічних наук, доцент ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Харків, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3009-1604>

Радченя І. В.

кандидат педагогічних наук, викладач ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Харків, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2524-7109>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Адаптація до навчання містить у собі низку характерних особливостей. На етапі становлення молодшого шкільного віку відбувається безпосереднє формування особистості як учасниці суспільних відносин. Освітні заклади – це базові інститути дитячої адаптації. Під час перебування в них дитина отримує необхідні навички взаємодії із соціумом, докільням, засвоює матеріал із навчальних предметів. Від успішності адаптації до навчання залежить майбутнє дитини, рівень її компетенцій, адже початкова шкільна освіта створює фундаментальні умови формування особистості на різних етапах життєдіяльності.

Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України та введення воєнного стану в нашій державі віддзеркалилося на сфері життєдіяльності кожного громадянина. Значних трансформацій зазнала сфера освіти, зокрема початкова. Велика кількість закладів освіти не мають змоги працювати повноцінно, особливо ті, які знаходяться в зоні бойових дій, але все ж таки працюють дистанційно. В умовах воєнного стану питання адаптації дітей молодшого шкільного віку до навчання набуває особливої актуальності. У реаліях сьогодення педагоги повинні надавати ефективні освітні послуги, організувати ефективну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу задля успішного виконання поставлених завдань із урахуванням воєнного стану.

Корисну інформацію для нашого дослідження містять праці О. Карман, М. Дем'яненко, І. Нестайко щодо адаптації до навчання вимушених переселенців зі Сходу України. Адаптація є основоположним елементом процесу формування особистості дитини. Для її ефективної адаптації до навчання треба створити необхідні умови. Головним завданням закладу освіти в цьому контексті є захист прав здобувачів освіти, створення та визначення навчального, творчого потенціалу дитини. Педагогічні працівники мають звести до мінімуму шкідливий вплив соціуму на учнів завдяки створенню безпечного й комфортного освітнього середовища [1].

Учні молодшого шкільного віку в процесі адаптації до навчання змушені усвідомити трансформацію шкільного розпорядку, пристосуватися до нових правил і вимог. Навчання в умовах воєнного стану потребує нової специфіки психологічного супроводу учнів початкової школи. Учителям молодшої школи,

практичним психологам, соціальним педагогам варто організувати мотиваційні ранкові зустрічі, зокрема психологічні хвилинки, для учнів усіх вікових категорій (незалежно від форми навчання – онлайн чи офлайн). Адаптація до навчання молодших школярів в умовах війни має базуватися на вже визначених принципах оцінювання результатів навчальної діяльності. До них належать: відкритість, дитиноцентризм, академічна доброчесність, справедливість, толерантність, рівність, об'єктивність, прозорість тощо [2].

Особлива увага педагогічних працівників повинна бути прикута до учнів молодшого шкільного віку, які мають статус внутрішньо переміщених осіб. Для дітей, що залишили зону бойових дій, гра є варіантом усвідомлення пережитих емоцій. Відповідно, у сюжетних іграх вони можуть відображати військові дії, переміщення, перебування в укриттях тощо. Подібний стан речей, на думку більшості дослідників, є адекватною реакцією [3, с. 20].

Адаптація внутрішньо переміщених дітей до нової школи є одним із найважливіших складників адаптації родини за місцем переселення. Українська освітня система накопичила досвід щодо цього внаслідок окупації російською федерацією частини Донецької та Луганської областей після 2014 р. [4, с. 73]. На успішність адаптації переселенця впливає й те, як дитина добиратиметься до школи та додому після занять, як буде організоване її харчування, з ким вона залишатиметься після уроків, чи відвідуватиме музичну школу або спортивну секцію, якщо вона звикла це робити вдома. Тому контакт батьків з учителем і спілкування родин ВПО зі шкільним психологом особливо важливі [5, с. 34].

Вагомим складником ефективної адаптації молодших школярів, що є внутрішньо переміщеними особами, виступає активна участь представників родини дитини в освітньому процесі. У закладах середньої освіти варто організувати заходи, зокрема дистанційно, щодо ознайомлення з культурою, традиціями, історією регіону, населеного пункту, держави, акцентуючи на багатоманітності та єдності нації [6, с. 54].

На основі проведеного дослідження можна дійти висновку, що адаптація дітей молодшого шкільного віку до навчання в умовах воєнного стану є складним і багатограним процесом. Педагоги повинні працювати у стократ відповідальніше та організувати ефективну взаємодію.

Список використаних джерел

1. Ланчук Г., Гненна Л. Адаптація молодших школярів до навчально-виховного процесу. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/10726>.
2. Про організацію освітнього процесу в початковій школі в умовах воєнного часу: лист Міністерства освіти і науки України від 29.03.2022 № 1/3725-22. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86159/.
3. Нестайко І. Соціальна адаптація та інтеграція внутрішньо переміщених осіб в результаті війни (польський досвід). *Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки*: II Міжнар. наук. конф. 2022. С. 20–22. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/37862/2/MCTD_2022_Nestaiko_I-Social_adaptation_and_integration_20-22.pdf.

4. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту : навч.-методич. посіб. Київ : Агентство «Україна», 2015. URL: [file:///C:/Users/Test/Downloads/20151023114554_simyi%20z%20ditmy%20v%20period%20viysk%20konfliktu%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Test/Downloads/20151023114554_simyi%20z%20ditmy%20v%20period%20viysk%20konfliktu%20(1).pdf).

5. Дем'яненко М. Внутрішньо переміщені особи в Україні: актуальні проблеми та шляхи їх розв'язання. *Україна: події, факти, коментарі*. 2018. № 3. С. 34–43. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2018/ukr3.pdf>.

6. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери. Київ : ТОВ «ВД «Калита»». 2015. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pozashkilna/psychologichna-sluzhba/pos-bnik-shhodo-psixosocz-alno-dopomogi.pdf>.